

Förbättrad introduktion för nyanlända invandrare

Delrapport till regeringen
Redovisning INT-19-01-1578
Introduktionsavdelningen
Integrationsverket

INTEGRATIONSVERKETS STENCILSERIE 2001:2

ISSN 1651-5676

Innehåll

- 4 Uppdraget
- 5 Val av strategier och metoder
- 7 Kartläggning av introduktionen
  - 7 Initiala introduktionsfasen och planeringen
  - 9 Insatser för att förkorta introduktionstiden
  - 12 Arbetsmarknadsanknuten introduktion
  - 16 Att effektivisera introduktionen
- 18 Slutsatser och förslag till förbättringar
  - 18 Områden för ett fortsatt lokalt utvecklingsarbete
  - 22 Sammanfattande förslag till förbättringar
- 24 Behov av särskilda medel
  - 24 Utveckling av introduktionen år 2001
  - 25 En process har initierats av Integrationsverket
  - 26 Medel för att utveckla introduktionen

Uppdraget

Inom ramen för regeringens program för att öka sysselsättningen för invandrare under åren 2001 till 2003 sker en särskild satsning under en treårsperiod för att förbättra introduktionen och svenskundervisningen för nyanlända invandrare. Som del i detta arbete har Integrationsverket genom regleringsbrevet för år 2001 fått i uppdrag att utveckla introduktionen så att den blir mer effektiv och anpassad till den enskilde individens förutsättningar och behov. Detta arbete ska ske genom samverkan med berörda myndigheter. Allt för att särskilt stimulera en differentiering av introduktionsinsatserna så att nyanlända invandrare tidigare kommer i egenförsörjning och blir delaktiga i samhällslivet.

På uppdrag av regeringen arbetar Integrationsverket under år 2001 speciellt med att stödja följande:

- samverkan mellan kommuner och andra aktörer,
- interkommunal samverkan,
- arbetsplatsförlagd introduktion samt
- metodutveckling av introduktionen.

Detta är de områden inom introduktionen som kan förväntas bidra till att sysselsättningen för nyanlända invandrare ökar.

Val av strategier och metoder

Under hösten och vintern år 2000/2001 genomförde Integrationsverket överläggningar på ledningsnivå med de centrala aktörer som är involverade i introduktionen för flyktingar och andra invandrare (Arbetsmarknadsverket, Migrationsverket, Skolverket och Svenska Kommunförbundet). Syftet med överläggningarna var att inleda ett samarbete kring introduktionen och att utveckla de insatser som nyanlända får del av. Överläggningarna resulterade i beslut om att tillsätta en gemensam arbetsgrupp som fick i uppgift att ta fram förslag till en gemensam överenskommelse för utvecklad och effektiviserad samverkan inom området.

I april i år hade samtliga parter enats om en överenskommelse, benämnd *Överenskommelse om utveckling av introduktionen för flyktingar och andra invandrare*. I överenskommelsen ges en gemensam syn på nuläget, vad som behöver förbättras inom introduktionen, hur detta ska genomföras och av vem. I överenskommelsen ges även en beskrivning av de medel riksdagen anslagit till myndigheterna för att stimulera en utveckling av verksamheten och för att utifrån en helhetssyn i samverkan mellan berörda myndigheter åstadkomma optimal effekt. Överenskommelsen innehåller även en beskrivning av behov av översyn och regelförändringar, som myndigheterna uppmärksammat, för en effektiv introduktion.

Den verksgemensamma överenskommelsen utgör en plattform, en grund, för Integrationsverkets fortsatta regionala och lokala förändringsarbete med att utveckla insatserna för nyanlända. Arbetsmetoden under 2001 är direktkontakt med lokala och regionala beslutsfattare i de 30 kommuner i landet där flest antal flyktingar har bosatt sig under senare år.¹

Genom direkt dialog med lokala beslutsfattare, bl.a. ordföranden i kommunstyrelserna, arbetsförmedlingarnas föreståndare, utbildningsansvariga, landstingets berörda och Migrationsverkets chefer vid myndighetens mottagningsenheter, försöker Integrationsverket påverka utvecklingen av introduktionsinsatserna.

---

¹ De 30 kommunerna är:

Borås, Botkyrka, Eskilstuna, Gävle, Göteborg, Halmstad, Helsingborg, Hudinge, Jönköping, Karlskrona, Karlstad, Kristianstad, Landskrona, Linköping, Luleå, Lund, Malmö, Mölndal, Nacka, Norrköping, Nässjö, Stockholm, Sundsvall, Södertälje, Uddevalla, Umeå, Uppsala, Västerås, Växjö och Örebro.

För att nå fram till lokala och regionala överenskommelser om utvecklingen av introduktionen för nyanlända har Integrationsverket valt följande metod:

Möten med tjänstemän i de 30 utvalda kommunerna för att kartlägga introduktionen och därmed få aktuell kunskap om nuläget och kommunens behov av samverkan kring gemensamma utvecklingsinsatser. En redovisning av resultaten finns i kapitel 3, följt av slutsatser och förslag till förbättringar i kapitel 4.

Med kartläggningen som grund inleds en utvecklingsdialog och alliansbyggande med kommunledningarna, de utbildningsansvariga, arbetsförmedlingarnas ledningar samt övriga berörda aktörer i dessa 30 kommuner med erbjudande om fortsatt långsiktigt och resultatriktat samarbete kring utveckling av introduktionen i kommunerna.

Integrationsverkets strategi är att utifrån den centrala överenskommelsen initiera lokala insatser om utvecklat samarbete som effektiviserar och förbättrar introduktionen för nyanlända. Genom dialog med de 30 utvalda kommunerna når verket under innevarande verksamhetsår de kommuner där två tredjedelar av flyktingarna bosatt sig de senaste fem åren. Under år 2002 planerar verket att utöka antalet kommuner med ungefär lika många kommuner till. När år 2003 gått mot sitt slut är målet att nå drygt två tredjedelar av kommunerna med överenskommelser om flyktingmottagning i landet, som genom Integrationsverkets medverkan, ska ha varit föremål för initiering av lokala åtgärder som strukturerar och effektiviserar samverkan mellan aktörerna på ett sådant sätt att det förbättrar introduktionen. För att genomföra detta är Integrationsverkets arbete med att utveckla nyanländas introduktion under åren 2001 till 2003 i första hand inriktad på insatser för nyanlända invandrare i arbetsför ålder.

I denna delrapport till regeringen redovisas resultaten av den kartläggning av introduktionen som Integrationsverket genomfört i de 30 utvalda kommunerna. Baserat på resultaten av kartläggningen ger Integrationsverket förslag till förbättringar av verksamheten som behöver genomföras. Delrapporten avslutas med en redogörelse av Integrationsverkets behov av särskilda medel för att introduktionen av nyanlända invandrare ska utvecklas och leda till snabbare vägar till egenförsörjning.

Integrationsverket kommer i en rapport vid sidan av årsredovisningen för år 2001 att redovisa vilka metoder som prövats under året, hur information om metoderna spridits och vad som främjar respektive hindrar en effektiv introduktion. Verket kommer även i denna rapport att redovisa en analys och värdering av den utveckling av kommunernas och andra aktörers introduktionsinsatser som skett under de senaste två åren. Liksom i denna delrapport kommer även slutsatser av arbetet att dras samt förslag till förbättringar redovisas.

Kartläggning av introduktionen

Under våren har de medarbetare på Integrationsverket som arbetar med att utveckla introduktionen besökt de 30 största flyktingmottagande kommunerna i landet (se fotnot 1) och fört en dialog med de lokala aktörerna om hur introduktionen är upplagd och fungerar. Vid mötena har respektive kommuns flykting- eller integrationsansvarige, övrig personal från flyktingmottagningen/introduktionsenheten/integrationsenheten, den utbildningsansvarige, lärare i svenskundervisning, handläggare alternativt chef för arbetsförmedlingen etc. deltagit.

De frågor Integrationsverket har ställt vid kartläggningen har utgått ifrån följande åtta områden:

- Introduktionens organisation.
- Mål för introduktionen.
- Metoder i introduktionen.
- Utbildningsanknuten introduktion.
- Arbetslivsanknuten introduktion.
- Nätverk/samarbetsparter/samverkan.
- Uppföljning av introduktionen.
- Utveckling och förbättring av introduktionen.

I detta avsnitt redovisas övergripande vilka resultat och exempel på utvecklingsinriktat arbete som framkommit i denna kartläggning.

Initiala introduktionsfasen och planeringen

Den allra första tiden efter individens inflyttning till en kommun är ofta fylld av praktiska aktiviteter, med boendet, barnens skolgång etc. Efter någon eller några veckors boende i kommunen inleds arbetet med den individuella planeringen. I alla inventerade kommunerna kartläggs flyktingens förutsättningar och individuella behov för att få en grund för utformningen av de fortsatta introduktionsinsatserna. Innehåll och genomförande varierar dock ganska mycket i de 30 kommunerna.

Arbetsförmedlingen medverkar i ett tidigt skede i den individuella planeringen i ungefär hälften av de 30 kommunerna. Kvaliteten av arbetsförmedlingens medverkan kan variera högst betydligt. Som goda exempel kan nämnas att det i Jönköping finns en skriftlig överenskommelse mellan kommunen och arbetsförmedlingen. I Botkyrka finns det ett kontrakt mellan ak-

törerna inom introduktionen, där arbetsförmedlingen ingår som en part.

Validering av yrkeskompetens i ett tidigt skede av planeringen förekommer idag i bl.a. Göteborg, Luleå och Örebro. I Huddinge praktiserar man även ekvivalering för nyanlända där arbetsförmedlingen och kommunen delar på kostnaderna. Det finns även andra pågående valideringsprojekt, bl.a. i Malmö.

Individens ansvar

Som en indikator på att individen har ett stort eget ansvar för sin introduktion har man i Botkyrka en rutin att varje person har sin »mapp« under introduktionsperioden som personen själv ansvarar för. »Mappen« fungerar som en introduktionsplan och innehåller meritförteckning, allmänna uppgifter och planering för introduktionen från introduktionsenheten, svenskundervisningen och arbetsförmedlingen. I samma kommun har individen stora möjligheter att påverka svenskinläringen genom val av aktiviteter där individen själv bestämmer vad han/hon ska kunna. Även i Nässjö är individens ansvar för sin egen introduktion tydligt markerad. Introduktionsplanen är flyktingens dokument. Han/hon har alltid originalet och ansvarar själva för att den fylls i, antingen på sitt modersmål eller på svenska.

I Västerås gör nyanlända, med stöd på sitt modersmål, en egen plan för sin fortsatta introduktion, som de har fullt ansvar för och även reviderar i samråd med kommunen efter behov. I denna plan ingår såväl svenskinläring som kontakter med arbetslivet genom praktik.

Samtliga kommuner börjar arbeta tidigt på att få individen medveten om att introduktionens mål är egenförsörjning och att den nyanlände själv har ett eget ansvar för sin introduktion.

Planering för förbättring

I kartläggningen framkommer att det i många kommuner finns ett önskemål om att tidigarelägga, samt utöka, arbetsförmedlingens medverkan under introduktionen. Generellt vill kommunerna även utöka utbudet av olika introduktionsinsatser för den enskilde för att på så sätt individualisera introduktionen i större utsträckning än vad som sker idag. Klart uttalat är också att kommunerna vill tydliggöra och öka individens ansvar för och inflytande över sin introduktion. Flera kommuner är medvetna om att detta inte är lätt att uppnå då aktören och brukaren befinner sig i en så ojämlig situation vid planeringen av introduktionen. Någon kommun menade att det krävs en tålmodig och omfattande fortbildning av personalen för att en förändring ska kunna ske.

Insatser för att förkorta introduktionstiden

De viktigaste åtgärderna för att förkorta tiden till egenförsörjning är att introduktionen utgår från individen, att den planeras och genomförs på heltid, att försörjning under introduktionen är deltagande-relaterad introduktionsersättning samt att svenskinläringen sker såväl på en arbetsplats, i vardagslivet som genom undervisning.

Heltidsverksamhet

Bland de 30 kommuner som ingått i kartläggningen har ungefär hälften av kommunerna uppgett att de har en heltidsverksamhet för de nyanlända. Olika former av denna heltidsverksamhet kan skönjas:

I vissa kommuner kombineras svenskinläringen med någon form av annan verksamhet t.ex. språkpraktik, studier i andra ämnen, studiecirkel etc. på heltid under introduktionen.

I andra kommuner kombineras svenskinläringen med en kombination av språkpraktik och yrkespraktik, lärlingsutbildning eller annan vistelse på arbetsplatser på heltid under introduktionen.

Flera av kommunerna som uppger att de har en heltidsmodell för alla nyanlända har schemalagda aktiviteter under sex timmar eller färre timmar per dag. Här räknar kommunerna ofta med att de timmar individen deltar i olika former av svenskinläring, kombinerat med andra aktiviteter som praktik, andra utbildningar etc., utgör en heldagssysselsättning (åtta timmars arbetsdag) om timmarna kombineras med ett antal timmars egen tid, t.ex. hemuppgifter och läsläsning.

Upphandling av introduktionen

För att försöka förkorta introduktionstiden och få en mångfald av valmöjligheter med fler entreprenörer involverade väljer alltfler kommuner att upphandla hela eller delar av introduktionsprogrammet, vanligtvis svenskundervisningen. I Göteborg och Stockholm har kommunerna upphandlat hela introduktionsprogrammet genom ett flertal olika entreprenörer. I Göteborg har kommunen idag en intresseinriktad introduktionsutbildning där individen får välja mellan 18 olika inriktningar och tolv olika yrkesutbildningar.

Ungefär hälften av kommunerna har upphandlat svenskundervisningen inom introduktionen. Helsingborg, Karlskrona och Mölndal är exempel på kommuner där svenskundervisningen är upphandlad av flera olika entreprenörer. Det finns även exempel på motsatsen. I Eskilstuna genomför kommunens integrations-

avdelning på egen hand svenskundervisningen, som hela tiden kombineras med språkpraktik och yrkespraktik.

I de kommuner där svenskundervisningen inte är upphandlad har komvux genomgående ansvaret för svenskinläringen. Komvux har även ansvar för svenskundervisningen i flera av de kommuner där undervisningen är upphandlad. Totalt har komvux ansvaret för svenskundervisningen i drygt två tredjedelar av de undersökta kommunerna.

Samverkan kring svenskinläring

Ett par kommuner samverkar interkommunalt kring svenskinläringen för att undervisningen ska bli optimalt individanpassad.

Samverkan med högskolor förekommer i några kommuner. I Stockholms län samarbetar Botkyrka, Haninge och Södertälje med Södertörns högskola för att ge svenska för akademiker (SFA) med speciell inriktning mot arbete inom vården. Flera kommuner i andra delar av landet genomför samverkansprojekt för akademiker, främst inom olika sjukvårdsyrken där behörighet krävs. I Huddinge får invandrarakademiker tidigt i introduktionen gå vidare till kompletteringskurser. Även tekniker kan få speciellt anpassad yrkessvenska.

I Malmö får invandrarakademiker en speciellt anpassad introduktion i högskolemiljö genom kommunens samarbete med Malmö högskola.

Blekinge Tekniska Högskola, (BTH), har dessutom fått i uppdrag av Integrationsverket att utveckla en individuellt anpassad undervisningsmetodik baserad på den svenska prosodin och med stöd av IT genom projektet »Pros-IT«. Projektet riktar sig till såväl »nybörjare«, »renoveringsselever« som till utförare, beställare och avnämare av svenskundervisning.

Integrationsverket har samrått med Skolverket inför projektstarten och avsikten är att Skolverket efterhand ska engagera sig i projektet.

Projektet innefattar bl.a. kompetensutveckling för lärare och tillämpning av metodiken i Ronneby och Karlskrona. Den nationella implementeringen skall också påbörjas inom projektets ram. Integrationsverkets beslut att välja Blekinge och BTH som plattform för projektgenomförandet är grundat på regionens starka IT-profilering och närheten till ett utvecklat nätverk av strategiska aktörer i länet. »Pros-IT«-utvecklingen sträcker sig över två år fram till och med hösten 2002. Projektet finansieras av Integrationsverket och av Europeiska Socialfonden (ESF) Växtkraft Mål 3.

Från socialtjänst till arbetsmarknadsinriktning

För att få ett prestationsinriktat synsätt på introduktionen väljer fler och fler kommuner att lämna socialtjänstperspektivet och istället utveckla verksamheten mot ett arbetsmarknadsperspektiv. Detta visar sig bl.a. genom att introduktionsverksamheten idag i allt fler kommuner förläggs direkt under kommunstyrelsen, under en arbetsmarknadsnämnd/ utbildningsnämnd eller integrationsnämnd etc.

Arbetsmarknadsperspektivet tydliggörs även genom att vissa kommuner använder introduktionsersättning, med löneliknande villkor, till nyanlända. I flera kommuner får den nyanlände, för att förkorta tiden tills man når egenförsörjning, möjlighet att arbeta under introduktionen och tjäna upp till ett visst belopp per månad (vanligen omkring 2 000 kronor/månad) utan att introduktionsersättningen reduceras. Exempel på kommuner med en introduktionsersättning som ligger på tillräckligt hög nivå över socialbidragsnorm och med försörjningsstimulerande inkomsträtt är bl.a. Gävle, Karlstad, Luleå, Norrköping och Västerås. Andra exempel är Botkyrka, Huddinge och Södertälje. I dessa kommuner får de nyanlända som är i behov av introduktion och försörjningsstöd, dvs. såväl flyktingar, anhöriga som andra invandrare, likvärdiga möjligheter till en bra introduktion och med introduktionsersättning som försörjningsform.

För att komma närmare ett normaltillstånd, lön för utfört arbete, utbetalas t.ex. introduktionsersättningen i Mölndal via en löneförrättare på kommunens löneavdelning.

Planerade insatser

Flera av de kommuner som idag inte har en heldagsverksamhet för de nyanlända planerar att påbörja heltidsmodellen under året eller i början av år 2002. Då vill man ofta införa introduktionsersättningen i kombination med att man vill införa introduktionsersättning med lönestimulans, och att kommunens organisation för nyanländas introduktion förändras från socialförvaltning till en arbetsmarknads/utbildningsförvaltning eller motsvarande. I någon kommun finns även tankar på att införa en introduktionslön.

För att genomföra en heltidsmodell baserad på en kombination av svenskinlärning och kontakt med arbetslivet krävs i vissa fall ett förändrat arbetssätt hos aktörerna inom introduktionen. Personal inom svenskundervisningen uppfattas, av integrationsenheter och arbetsförmedlingar, att ibland ha ett alltför traditionellt förhållningssätt till inlärning och av att bedriva en undervisning som inte i tillräcklig grad anknyter till arbetslivet och kommande krav i yrkesliv.

För att framöver kunna fortsätta utveckla introduktionen och förkorta introduktionstiden avser flera kommuner att samarbeta interkommunalt, både mellan olika kommuner och mellan olika aktörer i olika kommuner. Detta för att utveckla samverkan kring svenskundervisningen men också för att få en bättre samverkan kring alla insatser och aktiviteter under introduktionen och få bättre valmöjligheter för individen.

Arbetsmarknadsanknuten introduktion

För att få en mera arbetsmarknadsanknuten introduktion har olika metoder prövats i kommunerna, t.ex. kontrakterad samverkan med arbetsförmedlingen, yrkespraktik under introduktionen, introduktionsersättning med lönestimulans och arbetsplatsanknuten introduktion.

I merparten av de 30 kommunerna har kommunen, inte arbetsförmedlingen, ansvar för att introduktionen får en arbetsmarknadsinriktad profil. Ofta är det också kommunen som genomför olika åtgärder för att öka arbetsmarknadsanknytningen. I vissa kommuner har samverkan med arbetsförmedlingen förbättrats under senare tid och ett par kommuner har kommit så långt att de har speciella skriftliga samarbetsöverenskommelser med arbetsförmedlingen.

Kartläggningen visar att i ungefär hälften av de undersökta kommunerna medverkar arbetsförmedlingen tidigt i kartläggningsfasen för den enskilde. I dessa kommuner registrerar arbetsförmedlingen den nyanlände som arbetssökande direkt efter ankomst till kommun och arbetar oftast sedan aktivt under hela introduktionen med den nyanlände, som ett led i främjandet av hans/hennes kommande egenförsörjning. I övriga kommuner kommer arbetsförmedlingen in senare under individens introduktion, i alltför många kommuner först då individen har fått sitt betyg/intyg i svenska.

De flesta aktörer inom introduktionen har insett betydelsen av praktiksamordnare, praktikanskaffare eller dylikt för att öka nyanländas möjligheter till egenförsörjning. Fortfarande är det dock ofta kommunen som får ansvara för såväl praktiksamordnartjänsten som anskaffandet av praktikplatserna. Kommunerna ordnar varvning av svenskinläring med olika typer av praktik, yrkessvenska, ren språkpraktik i rätt miljö, lärlingsutbildning, kommunala sysselsättningsåtgärder etc. Detta i kombination med att man antingen har, eller strävar efter, att genomföra introduktionen som heldagsverksamhet.

I stort sett samtliga kartlagda kommuner varvar svenskinläring med praktik under introduktionen, men innehållet i praktiken, dess individanpassning, genomförande och praktikens längd

och form varierar mycket mellan olika kommuner.

Arbetsplatsförlagd introduktion

Arbetsplatsförlagd introduktion, dvs. arbetsplatsförlagd yrkesintroduktion med yrkesrelaterad handledning som varvas med svenskundervisning, är en verksamhet som tidigare har prövats i bl.a. Gävle, Luleå och Norrköping. Idag finns arbetsplatsförlagd introduktionen endast i Göteborg där den prövas i form av ett projekt och i Malmö. Malmö har en modell för arbetsplatsförlagd introduktion, som inleds med 18 veckors intensiv svenska på Lernia.

Om man vidgar begreppet till olika former av yrkespraktik och annan vistelse på arbetsplatsen under introduktionstiden, förekommer arbetsplatsförlagd introduktion i betydligt fler kommuner, främst i samband med varvning av svenskundervisningen. Exempel på detta är lärlingsutbildningar, rekryteringsprogram, yrkespraktik, sysselsättningsprojekt under introduktionen m.m.

Andra vägar och nya grepp

Några kommuner har använt sig av bemanningsföretag för att snabba på nyanländas inträde på arbetsmarknaden. I Helsingborg har samverkan skett med Manpower. Maskinoperatörer utbildades och hade anställningsgaranti hos bemanningsföretaget. Även i Nässjö, Stockholm och Uppsala har bemanningsföretag anlåtats.

Ett annat grepp, som tidigare prövats, är att kommuner anställer de nyanlända vuxna som står till arbetsmarknadens förfogande. Fördelen med detta är bl.a. att de nyanlända kommer in i samhället och i trygghetssystemen. I Luleå har kommunen i samverkan med lokala fackliga organisationer använt sig av denna modell för att uppnå en så anställningslik situation som möjligt under introduktionen.

Användandet av yrkesmentorer prövas i ett tiotal av de kartlagda kommunerna, t.ex. för lärare och tekniker. Detta för att främja möjligheten att komma in på arbetsmarknaden eller för att ge individen ett stöd i sin yrkesutveckling när man har erhållit ett arbete. Verksamheten omfattar idag dock endast ett fåtal nyanlända. En del av de kommuner som använt sig av yrkesmentorer uppger att det varit svårt att hitta »lämpliga eldsjälar« som orkar medverka någon längre tid, eftersom uppgiften som mentor är krävande.

Arbetsmarknadsinriktad svenskinläring

För att underlätta för den nyanlände att få ett arbete erbjuder flera kommuner en arbetsmarknadsinriktad svenskinläring.

Allt fler kommuner har tagit med yrkessvenska som en naturlig del i svenskinläringen genom att praktik förekommer i ökad utsträckning och genom att fler deltar i yrkesanpassade program, i speciella utbildningar med svenska för akademiker, i rekryteringsprogram, i kurser om att starta eget företag m.m. Dessutom erbjuds, som komplement till svenskinläring och praktik, data- och »jobbsökar«-kurser i ökad utsträckning, i vissa fall genom samarbete med arbetsförmedlingarna.

Idag är det i många kommuner vanligt att kurser i svenska ges på kvällstid. Detta innebär en ökad valfrihet för individen då det blir möjligt att t.ex. kombinera kurser i svenska med arbete på dagtid.

En mångfald av kompletteringskurser

Kompletteringskurser anordnas i flera kommuner för vissa yrkeskategorier, bl.a. lärare och sjukvårdspersonal. I Uppsala finns en yrkeskurs för busschaufförer, i andra kommuner har man yrkeskurser för industrin, äldreomsorgen, lokalvårdare m.m. I bl.a. Stockholm har nyanlända med »viss kommunicerbarhet« på svenska, och med erfarenhet av eller intresse för vård respektive hotell/restaurang, möjlighet att delta i ett rekryteringsprogram.

I några kommuner finns en satsning på eget företagande under introduktionen. I Uppsala sker detta arbete inom ramen för tillväxtavtalen och i samverkan med Internationella Företagarförningen i Sverige (IFS).

Traineeprogram är ett annat sätt att öka mångfalden och möjligheten för nyanlända att snabbt komma i egenförsörjning, ett arbetssätt som Huddinge just på försök har inlett. I Malmö används traineeprogram som praktik för akademiker och då i anslutning till att introduktionen ska avslutas.

Näringslivets engagemang

I Stockholmsområdet, där arbetskraftsbehovet är extra stort, och i de kommuner där man har etablerade näringslivskontakter, bl.a. i Borås, är det relativt lätt att få praktikplatser inom både den offentliga och privata sektorn, och ofta i små och medelstora företag. I Landskrona pågår ett intensivt arbete för att öka företagens medverkan i introduktionsarbetet i syfte att åstadkomma en företagsförlagd introduktion.

Även om näringslivets engagemang är stort på flera håll är det många kommuner som påpekar att »det skulle kunna vara bättre«. Framför allt brister det i engagemang från näringslivets organisationer och de stora företagen på orterna. Flera kommuner har även påpekat att de egna kommunala förvaltningarna

brister i engagemang och vilja att ställa upp med t.ex. praktikplatser. Det är främst i kontakt med enskilda mindre arbetsgivare som kommunerna har framgång i anskaffandet av praktikplatser m.m.

Att utveckla det lokala samarbetet

Flertalet kommuner har uttryckt att den centrala överenskommelsen är ett stöd för utvecklingsarbetet inom introduktionen, framför allt vid kontakterna med arbetsförmedlingen. Även kommuner med tillfredställande kontakter med arbetsförmedlingen ser ett stöd i den centrala överenskommelsen för att formalisera samverkan på ledningsnivån.

I många kommuner är man idag beroende av enskilda tjänstemäns engagemang eller relationer. När dessa eldsjälar försvinner, eller arbetsförmedlingen omorganiserar eller berörs av besparingar, försvinner det goda samarbetet. Kommunerna uttrycker att en skriftlig överenskommelse behövs för att det ska bli kontinuitet i samverkan och för att verksamheten inte enbart ska vara beroende av enskildas goda vilja. Kommunernas tjänstemän har därför stora förhoppningar på den kommande lokala överenskommelsen.

Genom ett utökat samarbete med arbetsförmedlingen har kommunerna förhoppningar på att arbetsförmedlingen i större utsträckning kommer att medverka vid den initiala kartläggningen, vid studie- och yrkesvägledningen samt vid praktikan-skaffningen. Kommunerna hoppas också att samarbetet kan bidra till att arbetsförmedlingen tidigt registrerar nyanlända som arbetssökande på arbetsförmedlingen, att svenskinläringen varvas med olika former av arbetsmarknadspolitiska åtgärder etc.

Planering för snabbare vägar till arbete

Flera kommuner har ambitionen att under året öka arbetslivsanknytningen, med ett flertal olika åtgärder i utbudsmeny. Följande kan ses som exempel på inplanerade åtgärder under året:

- Speciellt anpassade kompletteringsutbildningar under introduktionen planeras för vård- och omsorgspersonal, lärare och andra akademiker etc.
- Upphandlade handledare på arbetsplatserna tycks vara en framgångsfaktor för att ge nyanlända en bra arbetslivsinriktad introduktion mot arbetslivet. Därför planerar flera kommuner att arbeta för att upphandla handledare på olika arbetsplatser. Handledarutbildning planeras bl.a. i Stockholm.
- Många av de kartlagda kommunerna planerar att starta arbetsplatsförlagd introduktion.

- Kommunerna ser ökad samverkan med näringslivet och deras organisationer som en möjlig väg för att öka mångfalden. Näringslivet kommer därför i ökad utsträckning att finnas med i olika nätverk där introduktions- och integrationsfrågor diskuteras. Företagarnas riksorganisation är en part som bl.a. Landskrona kommer att ha med i det lokala alliansarbetet. I Stockholm kommer IFS att tidigt i introduktionen ge information till de nyanlända invandrare som är intresserade av hur man kan starta eget företag i Sverige.
- Flera kommuner planerar att utöka antalet yrkesmentorer. Mentorer på arbetsplatser med samma modersmål som den nyanlände planeras i Örebro, där mentorskapet inleds med en särskild utbildning för mentorerna.
- Vissa kommuner vill använda sig av personliga »coacher«, en vägledare, till arbetslivet för nyanlända.
- Nyanlända med akademisk bakgrund kommer i flera kommuner att framöver få sin introduktion på en högskola eller ett universitet.
- Kvällskurser i svenska, för en mer flexibel svenskinläring och möjlighet att arbeta för den nyanlände, planeras i ökad utsträckning.
- Några kommuner (exempelvis Malmö) avser att utöka antalet rekryteringsprogram och traineerprogram för olika yrkeskategorier.
- I de kommuner som berörs av den s.k. storstadssatsningen planeras ett utökat samarbete med de parter inom kommunen som arbetar med dessa frågor.

Att effektivisera introduktionen

För att ytterligare kunna förbättra introduktionen och effektivisera arbetet inriktar kommunerna sig på följande områden:

- att arbeta genom allianser
- att följa upp och utvärdera introduktionen
- att komplettera den meny av åtgärder som den nyanlände har att tillgå
- att arbeta för metodutveckling, både av introduktionen och för dem som arbetar inom introduktionen

Arbetet med den centrala överenskommelsen uppfattas som mycket positivt i kommunerna och bedöms kunna förstärka redan påbörjat och planerat lokalt utvecklings- och alliansarbete. Flera kommuner har särskilt noterat värdet av att Migrationsverket medverkar i den centrala överenskommelsen. Det innebär att asyltiden kan utnyttjas betydligt effektivare än hittills, genom att integrationsfrämjande åtgärder påbörjas i samverkan redan innan uppehållstillstånd är beviljat.

En tendens i det lokala alliansarbetet är en övergång från en socialpolitisk syn till en tillväxtpolitisk syn på introduktionsarbetet. Förutom att kommunerna i ökad utsträckning arbetar tvärssektoriellt, genom att involvera utbildningsnämnd, arbetsmarknadsenhet, arbetsförmedlingar etc. medverkar i några kommuner även näringslivet som en aktör under introduktionen.

De flesta kommuner ingår idag i olika nätverk när det bl.a. gäller erfarenhetsutbyte. Det finns en önskan att utveckla det interkommunala samarbetet för att därigenom kunna utveckla en bättre introduktionsverksamhet. Detta alliansarbete har Integrationsverket initierat på olika sätt och ett exempel är en inbjudan till samtliga kommunstyrelseordföranden i Stockholms läns kommuner till en diskussion hösten 2001 om en samordning av introduktion inom länet.

De lokala förutsättningarna för introduktionsarbetet varierar kraftigt mellan kommunerna. En positiv iakttagelse är att vissa kommuner med universitet/högskola inom kommunen har inlett ett samarbete med dessa skolor. Som exempel kan nämnas att Umeå universitet anlitas av kommunen för uppföljning av introduktionen. Flera kommuner effektiviserar sitt introduktionsarbete genom att utveckla olika lokala uppföljningssystem, bl.a. Botkyrka, Karlstad, Uppsala och Örebro.

Rent generellt brister det i resultatuppföljning och utvärdering i de flesta kartlagda kommunerna, särskilt i förhållande till målen för verksamheten. För att se i vilken mån de planerade åtgärderna för respektive individ har lett till en ökad delaktighet för honom/henne planerar många av de kartlagda kommunerna att genomföra undersökningar av nyanländas synpunkter på introduktion, bl.a. genom att använda sig av Integrationsverkets och SCB:s utarbetade »nöjd-kund-index«-enkät (brukarundersökning). Integrationsverkets nationella uppföljningssystem är mycket efterfrågat.

I kartläggningen framkommer att utbudsmenyn av åtgärder, både volym- och innehållsmässigt, behöver utvecklas överlag. Ytterligare sätt att effektivisera introduktionen är interkommunal samverkan och pendling inom olika arbetsmarknadsregioner. För att nya metoder ska kunna utvecklas och implementeras krävs enligt flera kommuner samordnade utbildningsinsatser för kommunens personal. Bl.a. behöver väglednings- och informationsinsatserna få en jämnare kvalitet.

Slutsatser och förslag till förbättringar

Den nu genomförda kartläggningen i landets 30 största flyktingmottagande kommuner visar att det finns en stark förändringsvilja i många av kommunerna. Det finns en tydlig medvetenhet och inriktning på arbetslivet i ett tidigt skede av introduktionen, i de största flyktingmottagande kommunerna. Förslagen i detta avsnitt utgår till stor del från kommunernas egna uppfattningar om vad som behöver utvecklas samt vad de själva i kartläggningen sagt sig vill förändra i den nuvarande verksamheten.

Områden för ett fortsatt lokalt utvecklingsarbete

Sammanfattningsvis vill Integrationsverket utifrån resultatet av kartläggningen föreslå följande områden för det fortsatta lokala utvecklingsarbetet:

- Arbetsmarknadsperspektivet
- Individens ansvar
- Introduktionens omfattning
- Svenskundervisningen
- Arbetsmarknadsinriktade insatser
- Samverkan med arbetsförmedlingen
- Utvärdering
- Sprida goda exempel
- Upphandling av introduktionen

För vardera av dessa områden har Integrationsverket följande kommentarer:

Arbetsmarknadsperspektivet

Det är glädjande att fler kommuner, genom att förändra den organisatoriska placeringen av introduktionsverksamheten och att införa en prestationsinriktad introduktionsersättning, tydligare markerar arbetsmarknadsperspektivet. Det är dock fortfarande vanligt med socialbidrag som försörjningsstöd. Likaså förekommer det att kommuner har infört introduktionsersättning, men att denna i praktiken är förtäckt socialbidrag. Från Integrationsverkets sida görs ändå bedömningen att processen – från socialtjänstperspektivet till arbetsmarknadsperspektivet – går åt rätt håll.

Individens ansvar

Individens inflytande över sin introduktion varierar. Alla kommuner arbetar dock tidigt på att få individen medveten om att introduktionens mål är egenförsörjning och att han/hon har ett eget ansvar för sin introduktion. Några kommuner har i handling tydligt markerat detta genom att t.ex. individen har originalet av introduktionsplanen och ansvarar själv för att den fylls i, antingen på sitt modersmål eller svenska, samt att den revideras vid behov.

Introduktionens omfattning

Det har skett en ökning av introduktionens omfattning i de kartlagda kommunerna. Omkring hälften av de 30 kommunerna som ingick i kartläggningen anger att introduktionen är på heltid. Innehållet i heltidsintroduktionen vad gäller kombinationen av svenskundervisning, praktik, andra aktiviteter och tid för eget arbete (läsläsning m.m.) varierar, bl.a. beroende på kommunernas resurser och individens förutsättningar och behov. Det är dock fortfarande en betydande andel av kommunerna som bedriver introduktionen på deltid, dvs. har organiserade aktiviteter på färre än åtta timmar/dag per individ.

Svenskundervisning

Ett par kommuner samverkar interkommunalt kring svenskinläringen för att undervisningen ska bli optimalt individanpassad. Samverkan med högskolor förekommer i enstaka kommuner.

För att underlätta för den nyanlände att få ett arbete erbjuder flera kommuner en arbetsmarknadsinriktad svenskinläring. Det finns en ökad medvetenhet hos kommunerna om vikten av att nyanlända får ett yrkesspråk. I stort sett samtliga kommuner varvar svenskinläring med någon form av praktik under introduktionen.

Kurser i svenska på kvällstid förekommer idag i ökad utsträckning för att underlätta och möjliggöra arbete under dagtid.

Arbetsmarknadsinriktade insatser

Flera kommuner har kompletteringsutbildning för vissa bristyrken. Alltjämt saknas dock möjlighet för många nyanlända med yrkeserfarenhet att få kompletteringsutbildning under introduktionen.

I några kommuner finns en satsning på eget företagande under introduktionen. I en kommun (Uppsala) sker detta arbete inom

ramen för tillväxtavtalen och i samverkan med Internationella Företagarföreningen i Sverige (IFS).

Arbetsplatsförlagd introduktion, dvs. arbetsplatsförlagd yrkesintroduktion med yrkesrelaterad handledning som varvas med svenskundervisning, förekommer idag endast i projektform i två kommuner. Ett par kommuner har tidigare prövat modellen för enstaka flyktingar men har, trots att metoden blev framgångsrik, inte kunnat fortsätta av bl.a. kostnadsskäl. Möjligheter till samfinansiering mellan kommun och arbetsförmedling bör prövas/undersökas.

Några kommuner har med framgång använt sig av bemanningsföretag för att öka nyanländas möjligheter till egenförsörjning. Fler kommuner borde, som ett komplement till arbetsförmedlingen, utveckla samverkan med bemanningsföretagen. Deras kontaktnät, kanske framförallt till de privata arbetsgivarna, kan vara av stor betydelse för de nyanlända och även medföra att kommunens kontaktnät med näringslivet vidgas och fördjupas.

Erfarenheterna av att använda sig av yrkesmentorer är positiva men endast ett fåtal nyanlända har av kostnadsskäl erbjudits detta. En möjlighet är att anlita de invånare med längst yrkes- och livserfarenhet, som samtidigt har minst tidsbrist, bl.a. pensionärerna. Detta förutsätter dock att kommunerna och arbetsförmedlingarna vill investera för att engagera mentorer.

För att flyktingar, som står till arbetsmarknadens förfogande, lättare ska komma in i samhället och få tillgång till trygghetssystemet har en kommun (Luleå) valt att anställa dem. En fördel med denna modell är bl.a. att personerna, förutom arbete, får möjlighet att referera till en chef vid fortsatt »jobsökeri«.

Även om näringslivets engagemang är stort på flera håll är det många kommuner som påpekar att det skulle kunna vara bättre. Det är lättast att få praktikplats i små och medelstora företag.

Lokala arbetsgivarorganisationer och arbetstagarorganisationer har i alldeles för liten utsträckning involverats i introduktionsinsatsernas genomförande. Nästan ingen av de undersökta kommunerna har något samarbete med arbetstagarorganisationerna.

Integrationsverkets intryck är att villkor och förutsättningar för en utbudsmeny av möjliga insatser från näringslivet behöver diskuteras mera ingående och förhandlas fram. Syftet är att företaget ska kunna erbjuda individanpassade insatser i olika skeden av en introduktionsprocess med inriktning mot ett anställningsförhållande. Argument i sådana förhandlingar kan t.ex. vara viss form av ersättning, lönetillägg till handledare/mentorer, företagets tillgång till en bredare rekryteringsbas och den produktion som den enskilde kan utföra under introduktionstiden.

Samverkan med arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingens insatser i initialskedet – registrering av individen som arbetssökande, kartläggning och validering – är fortfarande begränsade. Endast i ca hälften av de 30 kommunerna medverkar arbetsförmedlingen i ett tidigt skede. Även under introduktionens senare del varierar arbetsförmedlingens insatser såväl i omfattning som innehåll. I merparten av kommunerna har kommunen och inte arbetsförmedlingen ansvar för att introduktionen får en arbetsmarknadsinriktad profil. Fortfarande är det ofta kommunerna som har det största ansvaret för anskaffande av praktikplatser

Flertalet kommuner har uttryckt att den centrala överenskommelsen blir ett stöd för att utveckla den lokala samverkan inom introduktionen. Även kommuner med tillfredställande kontakter med arbetsförmedlingen ser ett stöd i den centrala överenskommelsen för att formalisera samverkan på ledningsnivån. I ett par fall har samverkan mellan kommunen och arbetsförmedlingen redan dokumenterats i en överenskommelse.

Övrig samverkan

Interkommunal samverkan förekommer sällan. Flera kommuner avser att samarbeta interkommunalt, både mellan olika kommuner och mellan olika aktörer i olika kommuner. Detta för att utveckla samverkan kring svenskundervisningen men också för att få en bättre samverkan kring andra insatser och aktiviteter under introduktionen och få bättre valmöjligheter för individen.

Undantagsvis förekommer samverkan mellan kommuner och högskola/universitet för att skapa anpassad svenskundervisning för högskoleutbildade eller flyktingar som avser studera vidare på högskola/universitet.

I alltför få kommuner förekommer samverkan lokalt mellan berörda aktörer från myndigheterna och olika frivilligorganisationer under introduktionen. Likaså är samverkan med de aktörer som arbetar inom storstadssatsningen bristfällig på många håll.

Samverkan borde även förekomma i ökad utsträckning vad gäller kompetenshöjande utbildning för personal inom introduktionen.

Utvärdering

Utvärderingar av det arbete med introduktionen som olika berörda aktörer genomför, och hur individen själv upplever sin introduktion, saknas i alltför många kommuner. Likaså utvärderingar av verksamheten som helhet i förhållande till målen med verksamheten (mot effektivitetsmått).

Integrationsverkets nationella uppföljningssystem är mycket efterfrågat i de flesta kommunerna.

Sprida goda exempel

Behovet av att ta del av framsteg och forskning samt »goda exempel« från andra kommuner har omvittnats av de flesta kartlagda kommunerna. Intresset är stort för Integrationsverkets uppbyggnad av en kunskapsbas, knutet till verkets hemsida, med relevant information lättillgängligt för alla. När »Introduktionsbanken« startar, vilket beräknas ske i slutet av år 2001, blir den en effektiv kanal för spridning av relevant kunskap och en inspirationskälla för kommunernas fortsatta utvecklingsarbete.

Upphandling av introduktion

I ca hälften av de 30 kartlagda kommunerna görs ingen upphandling av svenskundervisningen eller av andra delar av introduktionen. Spridda uttalanden vid våra kommunbesök tyder på att det kan finnas en politisk ovilja att upphandla introduktionen. En upphandling innebär i sig inte en garanti för ett bättre introduktionsresultat men det finns en uppenbar risk att kommunerna inte utnyttjar det bästa utbudet som finns att tillgå (på orten/i regionen) för att maximera utbudsmenyn, i förhållande till individualiseringsbehoven, samt för att höja kvaliteten i verksamheten.

Sammanfattande förslag till förbättringar

Genom den kartläggning som genomförts vill Integrationsverket sammanfattningsvis ge följande preliminära förslag till förbättringar av introduktionsverksamheten:

- Samarbetet med det lokala näringslivet behöver utvecklas för att öka antalet ingångar till arbetslivet för individen och medverka till att arbetsplatser kan vara utgångspunkten för den enskildes introduktion.
- Validering av betyg, intyg och yrkesutbildningar bör ske tidigt.
- Ett större ansvar och inflytande bör ges till individen vid planeringen och genomförandet av introduktionen. Detta bör kopplas till en introduktionsersättning som är utformad så att det stimulerar individen till eget ansvar och egenförsörjning. Organisatorisk förändring av introduktionsverksamheten bör ske så att kopplingen till arbete och utbildning är mycket tydlig (i de kommuner som inte redan genomfört detta).
- Samarbetet mellan kommuner och högskolor/universitet, an-

dra utbildningsanordnare och med frivilligorganisationer bör utvecklas och förstärkas.

- Svenskundervisningen måste vara individanpassad och flexibel, såväl i omfattning, innehåll som när på dygnet undervisningen planeras in. En utökning av antalet kvällskurser i svenska bör bl.a. ske.
- Högskoleutbildade ska erbjudas intensiv introduktion med svenskinläring och akademiska studier i högskolemiljö. Samarbetet mellan olika kommuner och högskolor behöver därför utvecklas och intensifieras.
- Samarbete mellan kommuner och arbetsförmedlingar, bemanningsföretag och näringslivet bör utvecklas och bör dessutom kontrakteras.
- Rekryterings- och traineeprogram för olika yrken samt lärlingsutbildningar respektive lärlingsplatser bör utökas och bättre ekonomiska möjligheter för genomförandet och för eleverna bör skapas.
- Undervisningsmetoder i svenska bör inriktas på praktisk inläring i en betydligt större omfattning än idag (detta gäller i särskild hög utsträckning för lågutbildade).
- Mentor och handledare bör kontrakteras. Utbildning och incitament (rimlig ersättning) till dessa bör finnas.
- Individ med erfarenhet av eget företag bör tidigt få information om företagandets villkor och kontakter med företag som skulle kunna fungera som mentorer.
- Mångfaldsarbetet hos statliga, kommunala och privata arbetsplatser bör påskyndas och fördjupas, för att bereda mark för anställning av nyanlända invandrare.
- Storstadssatsningen bör i större utsträckning än idag genomföra insatser som omfattar nyanlända. Ett nära samarbete mellan flyktingmottagningar/integrationsenheter och de lokala parter som är involverade i storstadsarbetet måste komma till stånd.
- Alla kommuner bör genomföra uppföljningar och utvärderingar av introduktionens resultat i den egna kommunen.
- Personal inom introduktionen bör få möjligheter till kontinuerlig kompetenshöjande utbildning.

Behov av särskilda medel

År 2001 förfogar Integrationsverket över 7,5 miljoner kronor i särskilda medel för att utveckla introduktionen för nyanlända invandrare. Dessa medel ska, enligt regleringsbrevet till myndigheten, användas till att stödja följande:

- En ökad samverkan mellan kommuner och mellan kommuner och andra aktörer i introduktionsarbetet.
- En utveckling av arbetsplatsförlagd introduktion.
- Annan metodutveckling av introduktionen som kan förväntas bidra till att sysselsättningen för nyanlända invandrare ökar.

En utgångspunkt är att insatserna ska vara medfinansierade av deltagande huvudmän.

Utveckling av introduktionen år 2001

Med den centrala överenskommelsen om utveckling av introduktionen som grund, tillsammans med de kunskaper kartläggningen av introduktionen i de 30 kommunerna gav, har Integrationsverket under våren inlett en dialog och ett utvecklat samarbete med dessa kommuner. Träffar med respektive kommunledningar, arbetsförmedlingarnas föreståndare, utbildningsansvariga samt Migrationsverkets chefer vid mottagningsenheterna har redan genomförts i ett tiotal kommuner och för övriga ca 20 kommuner är tidpunkt för möte inbokat under början av hösten. Som ett resultat av dessa träffar på ledningsnivå inom kommunerna har de lokala aktörerna inom introduktionen, på Integrationsverkets initiativ, inlett arbetet med att ta fram lokala överenskommelser om utveckling av introduktionen. Ett arbete Integrationsverket initialt i varje berörd kommun är direkt involverad i.

Även regionalt har Integrationsverket i ett par län initierat ytterligare samverkan kring överenskommelsen om utveckling av introduktionen. Olika informationsinsatser, till såväl tjänstemän inom introduktionsverksamheten som till politiker, har genomförts tillsammans med övriga centrala och regionala parter i överenskommelsen och fler planeras under hösten. Verkets förhoppning är att detta arbete ska leda till att fler kommuner, utöver de 30 kommuner verket i år har prioriterat, på egna initiativ inleder utvecklandet av lokala och regionala överenskommelser.

Under hösten kommer arbetet med att utveckla lokala över-

enskommelser att intensifieras, såväl för Integrationsverkets del som för de lokala aktörerna i åtminstone de 30 prioriterade kommunerna. I dessa kommuner kommer arbetet med introduktionen att fortsätta utvecklas.

En process har initierats av Integrationsverket

För år 2002 samt år 2003 kommer antalet kommuner, där Integrationsverket genomför en särskild satsning på att förbättra introduktionen, att successivt utökas. Integrationsverket planerar att utöka antalet kommuner med ungefär lika många till, utöver dagens 30 kommuner, som under år 2002 kommer att vara föremål för särskilda insatser från verkets sida för att utveckla introduktionen. Under år 2003 planeras ytterligare en utökning av kommuner i nivå med de tidigare åren.

Genom dialog med kommuner och övriga aktörer som är involverade i introduktionen av nyanlända invandrare har Integrationsverket medverkat till att en förändringsprocess har satt igång. Inte bara i de 30 kommunerna utan även i andra kommuner i landet. Det finns stora förväntningar på att Integrationsverket ska kunna fortsätta stimulera metodutvecklingen, såväl genom aktiv lokal och regional medverkan som genom att ekonomiskt stödja det lokala utvecklingsarbetet. Integrationsverkets breda satsning på offensiva insatser har därmed medverkat till att skapa ett stort behov av utvecklingsmedel för både innevarande och kommande budgetår. Behov som inte bara är stor i de 30 största flyktingmottagande kommuner Integrationsverket valt att fokusera på innevarande år, utan även i många något mindre kommuner i landet.

Det framkommer i de 30 kommunerna att det finns en stark vilja att arbeta med att utveckla metoder för snabbare egenförsörjning för den nyanlände. För att testa de olika metoder kommunerna tillsammans med övriga lokala aktörer har tagit fram krävs ekonomiska medel.

Integrationsverkets bedömning är att en väsentlig ökning år 2002 av särskilda medel till verket för att utveckla introduktionen i kommunerna kommer att leda till ytterligare utvecklingar av modeller och metoder som resulterar i snabbare egenförsörjning för många nyanlända. Inte minst är behovet av utvecklingsmedel för snabbare vägar till egenförsörjning för sk. resurskrävande grupper stort.

Medel för att utveckla introduktionen

Vid en första genomgång i juni 2001 av de idébeskrivningar för utvecklingsprojekt som inkommit till Integrationsverket hittills under året framkommer att ett 15-tal kommuners lokala aktörer, en länsstyrelse samt en central aktör hittills har ansökt om ekonomiskt stöd från Integrationsverket för utvecklingsprojekt motsvarande drygt 20 miljoner kronor. Detta ska jämföras med de 7,5 miljoner kronor verket har att fördela under året. Eftersom Integrationsverket valt att inte ha en fastställd ansökningstid för dessa medel förväntar vi oss att ytterligare idébeskrivningar för utvecklingsprojekt inkommer från åtskilliga andra kommuner och aktörer under hösten. Dessutom ser vi att behovet för kommande år blir betydligt större än i år då verket utökar det direkta påverkans- och förändringsarbetet med ytterligare ett stort antal medelstora kommuner år 2002 och 2003. Dessa kommuner torde ha ännu större utvecklingsbehov än gruppen »största« flyktingmottagande kommuner, visade bl.a. Integrationsverkets och SCB:s enkät undersökning i början av år 2000 (ang. samverkan, hinder och möjligheter under introduktionsperioden).

Genom att Integrationsverket valt att inte ha en speciell ansökningstid för dessa utvecklingsmedel kan verket kontinuerligt bereda presenterade idéer och bevilja medel i samråd med berörda centrala myndigheter till de utvecklingsprojekt som vi anser ger bäst effekter. De projekt och verksamheter verket stöttar finansiellt kan därmed komma igång mycket snart efter ansökan om medel. Under hösten, och fram till dess respektive projekt har avslutats, kommer Integrationsverket kontinuerligt att följa och värdera de olika projektens genomförande. Verket kommer även, tillsammans med de centrala parterna i överenskommelsen och de aktörer som genomför respektive projekt, se till att metoderna sprids till andra kommuner och andra aktörer i landet. Integrationsverkets uppbyggda »Introduktionsbank« kommer fr.o.m. år 2002 att utgöra en effektiv kanal för nationell spridning av »goda exempel«, bl.a. utifrån uppföljningen och utvärderingen av de avslutade utvecklingsprojekten.

För att kunna stödja ett tillräckligt antal utvecklingsprojekt under år 2001 har Integrationsverket behov av att få tillgång till ytterligare medel, utöver de 7,5 miljoner kronor vi hittills erhållit för detta ändamål.

Mot bakgrund av denna beskrivning önskar Integrationsverket få del av följande extra medel för år 2001:

Näringsdepartementet disponerar f.n. fem miljoner kronor för ytterligare insatser som kan behövas för att förbättra introduktionen och svenskundervisningen under verksamhetsåret. I redovisningen i denna delrapport framkommer att Integrations-

verket är i behov av ytterligare medel för årets insatser. Myndigheten äskar därför om att få del av dessa fem miljoner kronor, utöver de 7,5 miljoner kronor vi redan erhållit.

För år 2002 har Integrationsverket behov av att få del av betydligt större andel medel för att utveckla introduktionen än verket erhöll för år 2001. Med hänvisning till den process som inletts och som under 2001 och 2002 ytterligare kommer att utvecklas i många av landets kommuner beräknar Integrationsverket att verket har behov av följande medel för år 2002 och år 2003:

Integrationsverket beräknar att åtminstone femton miljoner kronor i särskilda medel till myndigheten krävs för att stödja och stimulera kommunernas utveckling av introduktionen för nyanlända invandrare år 2002 samt 30 miljoner kronor för år 2003.

Utveckling av arbetsplatsförlagd introduktion är särskilt angeläget att stödja under de kommande åren då den kan förväntas vara ett nytt och mycket effektivt sätt att förkorta tiderna till egenförsörjning. Kommunernas begränsade erfarenheter av denna metod visar dock, utifrån kartläggningen, att denna arbetsmetod är resurskrävande för enstaka individer, varför nya modeller och arbetssätt behöver utvecklas och prövas i ett flertal kommuner, som sedan kan spridas och implementeras till övriga kommuner. Det är även angeläget för verket att initiera och finansiera en effektutvärdering i de kommuner som har en väl fungerande introduktionsersättning jämfört med de kommuner som tillämpar socialbidrag som försörjning under introduktionen inom en snar framtid.

Med dessa medel och utökade personella insatser för att förbättra introduktionen har Integrationsverket som mål att vid utgången av år 2003 medverka till att fördubbla antalet flyktingar som efter introduktionen är i egen försörjning, från f.n. ca femton procent till 30 procent.

